

Förteckning över artiklar i
EUF-fördraget där det
ordinarie lagstiftnings-
förfarandet ska tillämpas

Förteckning över artiklar i EUF-fördraget där det ordinarie lagstiftningsförfarandet ska tillämpas

(*) = helt eller delvis ny rättslig grund

(**) = helt eller delvis övergång från beslutsfattande i rådet med enhällighet till beslutsfattande i rådet med kvalificerad majoritet

EUF-fördraget

FÖRSTA DELEN   PRINCIPERNA

Avdelning II   Allmänna bestämmelser

Artikel 16(*)   Principer och villkor för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Artikel 16a.3   Principer och gränser för rätten till tillgång till unionens institutioners, organs och byråers handlingar

Artikel 16b.2(*)   Skydd för enskilda i fråga om behandling av personuppgifter och den fria rörligheten för personuppgifter

ANDRA DELEN   ICKE-DISKRIMINERING OCH UNIONSMEDBORGARSKAP

Artikel 16d   Förbud mot diskriminering på grund av nationalitet

Artikel 16e.2   Grundprinciper för unionens stimulansåtgärder och sådana åtgärder som stöder medlemsstaternas åtgärder för att bekämpa diskriminering

Artikel 18.2   Underlättande av unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet och fri vistelse

Artikel 21(*) Förfaranden och villkor för att lägga fram ett medborgarinitiativ

TREDJE DELEN UNIONENS POLITIK OCH INRE ÅTGÄRDER

Avdelning Ia Fri rörlighet för varor

Tullsamarbete

Artikel 27a Åtgärder för att förstärka tullsamarbetet

Avdelning II Jordbruk och fiskeri

Artikel 36 (första stycket) Tillämpning av konkurrensregler på produktion av och handel med jordbruksprodukter

Artikel 37.2 Bestämmelser för att uppnå målen för den gemensamma politiken för jordbruk och fiskeri

Avdelning III Fri rörlighet för personer, tjänster och kapital

Arbetstagare

Artikel 40 Åtgärder för att genomföra den fria rörligheten för arbetstagare

Artikel 42(**) Social trygghet för migrerande arbetstagare och egenföretagare samt deras familjemedlemmar.

Etableringsrätt

Artikel 44 Åtgärder för att förverkliga

etableringsfriheten på ett visst verksamhetsområde

Artikel 45
(andra stycket)

Undantag för viss verksamhet från bestämmelserna om etableringsfrihet

Artikel 46.2

Samordning av nationella bestämmelser om viss särskild behandling av utländska medborgare

Artikel 47(**)

Göra det lättare för personer att starta och utöva förvärvsverksamhet som egenföretagare, inkl. ömsesidigt erkännande av examens-, utbildnings- och andra behörighetsbevis

Tjänster

Artikel 49
(andra stycket)

Utvidgning av friheten att tillhandahålla tjänster till tredjelandsmedborgare som tillhandahåller tjänster och som har etablerat sig inom unionen

Artikel 52.1

Åtgärder för att genomföra liberaliseringen av en särskild tjänst

Kapital och betalningar

Artikel 57.2

Åtgärder om kapitalrörelser till eller från tredjeland

Avdelning IV

Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

Allmänna bestämmelser

Artikel 61h (*)

Förebyggande och bekämpning av

terrorism och därmed sammanhängande verksamhet genom t.ex. frysning av ekonomiska tillgångar

Politik som gäller gränskontroll, asyl och invandring

- Artikel 62.2(**) Åtgärder på området personkontroll vid gränser
- Artikel 63.2(**) Åtgärder på området ett gemensamt europeiskt asylsystem
- Artikel 63a.2(**) Åtgärder på området en gemensam invandringspolitik
- Artikel 63a.4(*) Åtgärder för att främja integrationen av tredjelandsmedborgare

Civilrättsligt samarbete

- Artikel 65.2 Åtgärder på området rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsöverskridande följder byggt på principen om ömsesidigt erkännande av domstolsavgöranden och utomrättsliga avgöranden.

Straffrättsligt samarbete

- Artikel 69a.1(*)
(***) Åtgärder på området straffrättsligt samarbete för att säkerställa erkännande i hela unionen av domar och rättsliga avgöranden, förebygga och lösa behörighetskonflikter, främja personalutbildning och i övrigt underlätta det straffrättsliga samarbetet

mellan rättsliga och likvärdiga myndigheter

Artikel 69a.2 (*)
(**)

Minimiregler för att underlätta ömsesidiga erkännandet av domar och rättsliga avgöranden samt polissamarbete och rättsligt samarbete i straffrättsliga frågor som har en gränsöverskridande dimension.

Artikel 69b.1 (*)
(**)

Minimiregler för fastställande av brottsrekvisit och påföljder avseende särskilt allvarlig brottslighet med ett gränsöverskridande inslag

Artikel 69b.2 (*)
(**)

Minimiregler för fastställande av brottsrekvisit och påföljder avseende ett område som omfattas av harmoniseringsåtgärder (ordinarie eller särskilda lagstiftningsförfaranden beroende av vilket område som berörs)

Artikel 69c (*)

Åtgärder för att uppmuntra och stödja medlemsstaternas åtgärder inom området för förebyggande av brottslighet

Artikel 69d.1 (*)
(**)

Eurojust

Polissamarbete

Artikel 69f.2 (*)
(**)

Åtgärder på området polissamarbete

Artikel 69g.2 (*)
(**)

Europol

Avdelning V

Transporter

Artikel 71.1(**)

Genomförande av en gemensam transportpolitik

Artikel 80.2

Åtgärder för sjöfart och luftfart

Avdelning VI

Gemensamma regler om konkurrens, beskattning och tillnärmning av lagstiftning

Tillnärmning av lagstiftning

Artikel 94

Åtgärder för att upprätta den inre marknaden eller få den att fungera

Artikel 96
(andra stycket)

Åtgärder för att eliminera snedvridning av konkurrensvillkoren på den inre marknaden

Artikel 97a(*)
(första stycket)

Åtgärder för att skapa europeiska rättigheter som säkerställer ett enhetligt skydd för immateriella rättigheter i unionen

Avdelning VII

Ekonomisk och monetär politik

Ekonomisk politik

Artikel 99.6

Föreskrifter om det multilaterala övervakningsförfarandet

Monetär politik

Artikel 107.3(**)

Ändringar i vissa artiklar i stadgan för ECBS och ECB

Artikel 111a(*)	Åtgärder för att använda euron som gemensam valuta
Avdelning VIII	Sysselsättning
Artikel 129	Stödåtgärder för att främja samarbete mellan medlemsstaterna och stödja deras insatser på sysselsättningsområdet genom utbyte av information m.m.
Avdelning IX	Socialpolitik
Artikel 137.2 (andra stycket)	Åtgärder avseende a) arbetsmiljö, b) arbetsvillkor, e) samråd med arbetstagarna, h) integrering av personer som står utanför arbetsmarknaden, i) jämställdhet, j) kamp mot social utslagning samt k) modernisering av systemen för socialt skydd
Artikel 141.3	Åtgärder för att säkerställa principen om lika möjligheter och lika behandling av kvinnor och män i frågor som rör anställning och yrke
Avdelning X	Europeiska socialfonden
Artikel 148	Genomförandebestämmelser för europeiska socialfonden
Avdelning XI	Utbildning, yrkesutbildning, ungdomsfrågor och idrott

Artikel 149.4 (*)	Utbildning, ungdomsfrågor och idrott
Artikel 150.4	Yrkesutbildning
Avdelning XII	Kultur
Artikel 151.5 (**)	Kultur
Avdelning XIII	Folkhälsa
Artikel 152.4 (*)	Gemensamma angelägenheter i fråga om säkerhet när det gäller folkhälsa, bl.a. åtgärder för att fastställa höga kvalitets- och säkerhetsstandarder för läkemedel och medicintekniska produkter.
Artikel 152.5 (*)	Stimulansåtgärder till skydd för och förbättring av människors hälsa och särskilt för att bekämpa de stora gränsöverskridande folksjukdomarna, åtgärder för övervakning av, tidig varning för och bekämpning av allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa samt åtgärder som direkt avser skydd av folkhälsan avseende tobak och missbruk av alkohol.
Avdelning XIV	Konsumentskydd
Artikel 153.3	Åtgärder på konsumentskyddsområdet som understöder, kompletterar och övervakar medlemsstaternas politik
Avdelning XV	Transeuropeiska nät
Artikel 156	Riktlinjer och åtgärder när det gäller

transeuropeiska nät

Avdelning XVI

Industri

Artikel 157.3

Industri

Avdelning XVII

Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning

Artikel 159
(tredje stycket)

Åtgärder rörande ekonomisk, social och territoriell sammanhållning vid sidan av strukturfonderna

Artikel 161(**)

Strukturfonderna och Sammanhållningsfonden.

Artikel 162

Tillämpningsföreskrifter för Europeiska regionala utvecklingsfonden

Avdelning XVIII

Forskning och teknisk utveckling samt rymden

Artikel 166.1

Fastställande av ett flerårigt ramprogram för forskning och teknisk utveckling.

Artikel 166.5(*)

Åtgärder, som komplement till det fleråriga ramprogrammet, för att genomföra det europeiska forskningsområdet

Artikel 167
och 172 (andra stycket)

Genomförande av det fleråriga ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling

Artikel 168
och 172 (andra stycket)

Tilläggsprogram avseende det fleråriga ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling som endast vissa

	medlemsstater deltar i
Artikel 169 och 172 (andra stycket)	Deltagande i tillägsprogrammen
Artikel 172a.2(*)	Europeiskt rymdprogram
Avdelning XIX	Miljö
Artikel 175.1	Åtgärder för att uppnå målen för miljöpolitiken
Artikel 175.3	Allmänna handlingsprogram inom miljöområdet
Avdelning XX	Energi
Artikel 176a.2(*)	Åtgärder för att uppnå målen på energiområdet
Avdelning XXI	Turism
Artikel 176b.2 (*)	Turism
Avdelning XXII	Civilskydd
Artikel 176c.2 (*)	Civilskydd
Avdelning XXIII	Administrativt samarbete
Artikel 176d.2 (*)	Administrativt samarbete
FEMTE DELEN	UNIONENS YTTRE ÅTGÄRDER
Avdelning II	Den gemensamma handelspolitiken

Artikel 188c.2   Genomförande av den gemensamma handelspolitiken

Avdelning III   Samarbete med tredjeländer och humanitärt bistånd

Utvecklingssamarbete

Artikel 188e.1   Genomförande av politiken för utvecklingssamarbete

Ekonomiskt, finansiellt och tekniskt samarbete med tredjeländer

Artikel 188h.2   Ekonomiskt, finansiellt och tekniskt samarbete med tredjeländer

Humanitärt bistånd

Artikel 188j.3 (*)   Åtgärder för att bestämma ramen för genomförandet av unionens humanitära biståndsåtgärder

Artikel 188j.5 (*)   Europeisk frivilligkår för humanitärt bistånd

SJÄTTE DELEN   INSTITUTIONELLA OCH FINANSIELLA BESTÄMMELSER

Avdelning I   Institutionella bestämmelser

Europaparlamentet

Artikel 191   Regler för politiska partier på europeisk nivå, särskilt finansiering

Europeiska unionens domstol

Artikel 225a(**)
(första stycket) Inrättandet av specialdomstolar

Artikel 245 (**)
(andra stycket) Ändring av vissa bestämmelser i domstolens stadga

Unionens rättsakter

Artikel 249c.3(**) Regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter

Förfaranden för antagande av akter och andra bestämmelser

Artikel 254a.2 (*) Bestämmelser för en öppen, effektiv och oberoende europeisk administration

Avdelning II Finansiella bestämmelser

Gemensamma bestämmelser

Artikel 279.1 (**)
Regler om budgetens uppställning och genomförande och om redovisning och revision.

Bekämpning av bedrägeri

Artikel 280 Åtgärder som rör förebyggande av och kamp mot bedrägerier som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen

SJUNDE DELEN ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 283 Tjänsteföreskrifter för tjänstemän och

anställningsvillkor för övriga anställda vid
unionen

Artikel 285

Framställandet av statistik som behövs
för unionens verksamhet

Förteckning över artiklar i
EUF-fördraget där särskilda
lagstiftningsförfaranden ska
tillämpas

Förteckning över artiklar i EUF-fördraget där särskilda lagstiftningsförfaranden ska tillämpas

(*) = helt eller delvis ny rättslig grund

(**) = helt eller delvis övergång från beslutsfattande i rådet med enhällighet till beslutsfattande i rådet med kvalificerad majoritet

EUF-fördraget

ANDRA DELEN	ICKE-DISKRIMINERING OCH UNIONSMEDBORGARSKAP
Artikel 16e.1	Åtgärder för att bekämpa diskriminering
Artikel 18.3(*)	Åtgärder om social trygghet eller socialt skydd
Artikel 19.1 och 19.2	Rösträtt och valbarhet beträffande kommunala val och val till Europaparlamentet
Artikel 20 (*)	Åtgärder för att underlätta diplomatiskt och konsulärt skydd för unionsmedborgare i tredjeland
Artikel 22 (andra stycket)	Kompletterande av rättigheter rörande unionsmedborgarskap (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser)
TREDJE DELEN	UNIONENS POLITIK OCH INRE ÅTGÄRDER
Avdelning III	Fri rörlighet för personer, tjänster och kapital

Kapital och betalningar

Artikel 57.3 Åtgärder som utgör ett steg tillbaka inom unionsrätten när det gäller liberaliseringen av kapitalrörelser till eller från tredjeland

Avdelning IV Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

Politik som gäller gränskontroll, asyl och invandring

Artikel 62.3 (*) Åtgärder om pass, id-kort, bevis om uppehållstillstånd eller andra jämförbara dokument

Civilrättsligt samarbete

Artikel 65.3 (första stycket) Åtgärder som rör familjerätt och som har gränsöverskridande följder

Straffrättsligt samarbete

Artikel 69b.2 (*) Minimiregler för fastställande av brottsrekvisit och påföljder avseende ett område som omfattas av harmoniseringsåtgärder (ordinarie eller särskilda lagstiftningsförfaranden beroende av vilket område som berörs)

Artikel 69e.1 (*) Europeisk åklagarmyndighet

Polissamarbete

Artikel 69f.3 Operativt samarbete mellan polis, tull och andra brottsbekämpande organ

Artikel 69h Myndigheters möjlighet att ingripa på annan medlemsstats territorium i samverkan och i samförstånd med denna medlemsstat

Avdelning VI **Gemensamma regler om konkurrens, beskattning och tillnärmning av lagstiftning**

Bestämmelser om skatter och avgifter

Artikel 93 Åtgärder om harmonisering av omsättningsskatter, punktskatter och andra indirekta skatter eller avgifter

Tillnärmning av lagstiftning

Artikel 95 Tillnärmning av medlemsstaternas lagar vilka inverkar på den inre marknadens upprättande eller funktion

Artikel 97a (*)
(andra stycket) Språkanvändningen i samband med europeiska rättigheter som säkerställer ett enhetligt skydd för immateriella rättigheter i unionen

Avdelning VII **Ekonomisk och monetär politik**

Ekonomisk politik

Artikel 104.14
(andra stycket) Förfarandet vid alltför stora underskott

Monetär politik

Artikel 105.6 Särskilda uppgifter för ECB i samband med tillsynen över kreditinstitut och

andra finansinstitut

Avdelning IX

Socialpolitik

Artikel 137.2
(tredje stycket)

Åtgärder avseende
c) social trygghet och socialt skydd för arbetstagarna,
d) skydd när anställningsavtal upphör,
f) företrädande och tillvaratagande av parternas intressen samt
g) anställningsvillkor för medborgare i tredjeland.

Avdelning XVIII

Forskning och teknisk utveckling samt rymden

Artikel 166.4

Särskilda program för att genomföra det fleråriga ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling inom varje verksamhet

Avdelning XIX

Miljö

Artikel 175.2
(första stycket)

Åtgärder för att uppnå målen för miljöpolitiken när det gäller bestämmelser som är av främst fiskal karaktär, eller som påverkar fysisk planering, vattenresurser, markanvändning, energikällor, energistruktur.

Avdelning XX

Energi

Artikel 176a.3 (*)

Åtgärder för att uppnå målen på energiområdet när de är av främst fiskal karaktär

FJÄRDE DELEN

ASSOCIERING AV UTOMEUROPEISKA LÄNDER OCH TERRITORIER

Artikel 186

Regler om fria rörligheten inom medlemsstaterna för arbetstagare från utomeuropeiska länder och territorier samt inom dessa länder och territorier för arbetstagare från medlemsstaterna (särskilda lagstiftningsförfaranden beroende på vilket område som berörs)

Artikel 187

Regler och förfaranden för utomeuropeiska länders och territoriers associering med unionen (särskilda lagstiftningsförfaranden beroende av vilket område som berörs)

SJÄTTE DELEN

INSTITUTIONELLA OCH FINANSIELLA BESTÄMMELSER

Avdelning I

Institutionella bestämmelser

Europaparlamentet

Artikel 190.1
(andra stycket)

Åtgärder för val av Europaparlamentets ledamöter genom allmänna direkt val (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser)

Artikel 190.2

Regler eller villkor som rör beskattning av Europaparlamentets ledamöter eller före detta ledamöter

Artikel 193

Föreskrifter om utövandet av

(tredje stycket) Europaparlamentets undersökningsrätt

Artikel 195.4 Regler och villkor för Europeiska ombudsmannens ämbetsutövning

Europeiska unionens domstol

Artikel 229a(**) Domstolens behörighet avseende tvister som gäller tillämpningen av akter genom vilka europeiska rättigheter som avser immaterialrätt skapas (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser)

Europeiska investeringsbanken

Artikel 266 Ändring av EIB:s stadga
(tredje stycket)

Avdelning II Finansiella bestämmelser

Unionens egna medel

Artikel 269 Bestämmelser om systemet för unionens egna medel (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser)
(tredje stycket)

Artikel 269 (**) Genomförandebestämmelser för systemet för unionens egna medel
(fjärde stycket)

Flerårig budgetram

Artikel 270a.2 (*) Fastställande av den fleråriga budgetramen

Unionens årliga budget

Artikel 272   Fastställande av unionens årliga budget
(budgetproceduren)

SJUNDE DELEN   ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 299   Fastställande av villkor för hur
fördraget ska tillämpas
när det gäller Franska Guyana m.fl.
områden.

Artikel 308   Flexibilitetsklausulen (åtgärder som bl.a.
kan få formen av lagstiftningsakter)

Förteckning över artiklar i
EU-fördraget och EUF-
fördraget där besluts-
fattande med enhällighet i
rådet ska tillämpas

Förteckning över artiklar i EU-fördraget och EUF-fördraget där beslutsfattande med enhällighet i rådet ska tillämpas

EU-fördraget

Avdelning V   Allmänna bestämmelser om unionens yttre åtgärder och särskilda bestämmelser om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Gemensamma bestämmelser

Artikel 11.1 och 15b.1   Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, inbegripet den europeiska säkerhets- och försvarspolitik

Artikel 28.2   Beslut om fördelningen av andra utgifter för genomförandet av GUSP än de förvaltningskostnader som institutionerna åsamkas

Bestämmelser om den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik

Artikel 28a.4   Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (ESFP)

Artikel 28e.6   Beslut och rekommendationer inom ramen för det permanenta strukturerade samarbetet med undantag av dem som anges i artikel 28e.2—28e.5

Avdelning VI   Slutbestämmelser

Artikel 49   Ansökan om anslutning till Europeiska unionen

EUF-fördraget

ANDRA DELEN   ICKE-DISKRIMINERING OCH UNIONSMEDBORGARSKAP

Artikel 16e.1   Åtgärder för att bekämpa diskriminering

Artikel 18.3   Åtgärder om social trygghet eller socialt skydd

Artikel 19.1 och 19.2   Rösträtt och valbarhet beträffande kommunala val och val till Europaparlamentet

Artikel 22 (andra stycket)   Kompletterande av rättigheter rörande unionsmedborgarskap (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser)

TREDJE DELEN   UNIONENS POLITIK OCH INRE ÅTGÄRDER

Avdelning III   Fri rörlighet för personer, tjänster och kapital

Kapital och betalningar

Artikel 57.3   Åtgärder som utgör ett steg tillbaka inom unionsrätten när det gäller liberaliseringen av kapitalrörelser till eller från ett tredjeland

Artikel 58.4   Restriktiva skatteåtgärder som en medlemsstat vidtar med avseende på ett eller flera tredjeländer

Avdelning IV   Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa

Politik som gäller gränskontroll, asyl och invandring

Artikel 62.3   Åtgärder om pass, id-kort, bevis om uppehållstillstånd eller andra jämförbara dokument

Civilrättsligt samarbete

Artikel 65.3   Åtgärder som rör familjerätt och som har gränsöverskridande följder
(första stycket)

Artikel 65.3   Förenklat ändringsförfarande på de områden som avses i artikel 65.3 första stycket (övergång från särskilda lagstiftningsförfarandet till ordinarie lagstiftningsförfarandet)
(andra stycket)

Straffrättsligt samarbete

Artikel 69a.2 d   Fastställande av att samarbetet för att underlätta det ömsesidiga erkännandet av domar och rättsliga avgöranden samt polissamarbete och det rättsliga samarbetet i straffrättsliga frågor som har en gränsöverskridande dimension kan omfatta andra delar av det straffrättsliga förfarandet än de som specifikt anges i artikel 69a.2

Artikel 69b.1   Fastställande av andra områden av

(tredje stycket) brottslighet som uppfyller kriterierna i artikel 69b.1

Artikel 69e.1 Europeisk åklagarmyndighet

Polissamarbete

Artikel 69f.3 Operativt samarbete mellan polis, tull och andra brottsbekämpande organ

Artikel 69h Myndigheters möjlighet att ingripa på annan medlemsstats territorium i samverkan och i samförstånd med denna medlemsstat

Avdelning V Transporter

Artikel 72 Beviljande av undantag från de bestämmelser som gällde på transportområdet den 1 januari 1958, eller för stater som senare ansluter sig, vid tidpunkten för dessas anslutning

Avdelning VI Gemensamma regler om konkurrens, beskattning och tillnärmning av lagstiftning

Konkurrensregler

Artikel 88.2 Stöd som en stat lämnar eller avser att lämna ska anses förenligt med den inre marknaden

Bestämmelser om skatter och avgifter

Artikel 93 Åtgärder om harmonisering av omsättningsskatter, punktskatter och andra indirekta skatter eller avgifter

Tillnärmning av lagstiftning

Artikel 95 Tillnärmning av medlemsstaternas lagar vilka direkt inverkar på den inre marknadens upprättande eller funktion

Artikel 97a (andra stycket) Språkanvändningen i samband med europeiska rättigheter som säkerställer ett enhetligt skydd för immateriella rättigheter i unionen

Avdelning VII Ekonomisk och monetär politik

Ekonomisk politik

Artikel 104.14 (andra stycket) Förfarandet vid alltför stora underskott

Monetär politik

Artikel 105.6 Särskilda uppgifter för ECB i samband med tillsynen över kreditinstitut och andra finansinstitut

Övergångsbestämmelser

Artikel 117a.3 Fastställande av till vilken kurs euron oåterkalleligen ska låsas när den ska ersätta den berörda medlemsstatens valuta (enhällighet bland de medlemsstater som har euron som valuta och den berörda medlemsstaten)

Avdelning IX

Socialpolitik

Artikel 137.2
(tredje stycket)

Åtgärder avseende
c) social trygghet och socialt skydd för arbetstagarna,
d) skydd när anställningsavtal upphör,
f) företrädande och tillvaratagande av parternas intressen samt
g) anställningsvillkor för medborgare i tredjeland

Artikel 137.2
(sista stycket)

Förenklat ändringsförfarande på de områden som avses i artikel 137.2 d), f) och g) (övergång från särskilda lagstiftningsförfarandet till ordinarie lagstiftningsförfarandet)

Artikel 139.2
(andra stycket)

Genomförande av avtal mellan arbetsmarknadens parter som ingås på unionsnivå och som avser
c) social trygghet och socialt skydd för arbetstagarna,
d) skydd när anställningsavtal upphör,
f) företrädande och tillvaratagande av parternas intressen samt
g) anställningsvillkor för medborgare i tredjeland

Avdelning XIX

Miljö

Artikel 175.2
(första stycket)

Åtgärder för att uppnå målen för miljöpolitiken när det gäller bestämmelser som är av främst fiskal karaktär, eller som påverkar fysisk planering, vattenresurser, markanvändning, energikällor, energistruktur

Artikel 175.2
(andra stycket) Förenklat ändringsförfarande på de områden som avses i artikel 175.2 första stycket (övergång från särskilda lagstiftningsförfarandet till ordinarie lagstiftningsförfarandet)

Avdelning XX Energi

Artikel 176a.3 Åtgärder på energiområdet av främst fiskal karaktär

**FJÄRDE DELEN ASSOCIERING AV
UTOMEUROPEISKA LÄNDER
OCH TERRITORIER**

Artikel 186 Regler om fria rörligheten inom medlemsstaterna för arbetstagare från utomeuropeiska länder och territorier samt inom dessa länder och territorier för arbetstagare från medlemsstaterna (särskilda lagstiftningsförfaranden beroende på vilket område som berörs)

Artikel 187 Regler och förfaranden för utomeuropeiska länders och territoriers associering med unionen (särskilda lagstiftningsförfaranden beroende på vilket område som berörs)

FEMTE DELEN UNIONENS YTTRE ÅTGÄRDER

Avdelning II Den gemensamma handelspolitiken

Artikel 188c.4 Förhandlingar om och ingående av avtal inom handeln med tjänster och handelsrelaterade aspekter av immateriella

rättigheter samt utländska direktinvesteringar om avtalet omfattar bestämmelser för vilka enhällighet krävs för att interna regler ska kunna antas. Förhandlingar och ingående av

avtal

a) på sådana områden som rör handel med kulturella och audiovisuella tjänster, om dessa avtal riskerar att negativt påverka unionens kulturella och språkliga mångfald

b) på sådana områden som rör handel med sociala tjänster och tjänster som avser utbildning och hälso- och sjukvård, om dessa avtal riskerar att allvarligt störa den nationella organisationen av sådana tjänster och inverka negativt på medlemsstaternas ansvar för att tillhandahålla dessa

Avdelning V

Internationella avtal

Artikel 188n.8

Avtal som avser en fråga där enhällighet krävs för att anta en unionsakt samt associeringsavtal och avtal som avses i artikel 188h med kandidatländerna. Avtal om unionens anslutning till Europakonventionen (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser)

Artikel 188o.1

Ingående av formella avtal om ett växelkursystem för euron i förhållande till tredjestaters valutor

Avdelning VII

Solidaritetsklausul

Artikel 188r.3   Närmare föreskrifter för hur unionen ska genomföra solidaritetsklausulen när föreskrifterna har försvarsmässiga konsekvenser

**SJÄTTE DELEN   INSTITUTIONELLA
OCH FINANSIELLA
BESTÄMMELSER**

Avdelning I   Institutionella bestämmelser

Europaparlamentet

Artikel 190.1   Åtgärder för val av Europaparlamentets ledamöter genom allmänna direkta val (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser)

Artikel 190.2   Regler eller villkor som rör beskattning av Europaparlamentets ledamöter eller före detta ledamöter

Kommissionen

Artikel 215   Beslut om att ersättare för en entledigad, avsatt eller avliden kommissionsledamots återstående mandattid inte behöver utses

Europeiska unionens domstol

Artikel 222   Beslut om att utöka antalet generaladvokater

Artikel 225a   Utseende av ledamöter av specialdomstolarna

Artikel 229a Domstolens behörighet att avgöra tvister avseende tillämpningen av akter genom vilka europeiska rättigheter som avser immaterialrätt skapas (krävs godkännande av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser)

Unionens rättsakter

Artikel 249d Antagande av rekommendationer på de områden där enhällighet krävs för antagandet av en unionsakt

Förfaranden för antagande av akter och andra bestämmelser

Artikel 250.1 Beslut om att ändra kommissionens förslag, utom i de fall som avses i artiklarna 270a, 268, 251.10, 251.13, 272 samt 273 andra stycket

Artikel 251.9 Inom ramen för det ordinarie lagstiftningsförfarandet besluta om ändringar som kommissionen har avstyrkt

Ekonomiska och sociala kommittén

Artikel 258 Ekonomiska och sociala kommitténs sammansättning

Regionkommittén

Artikel 263 (andra stycket) Regionkommitténs sammansättning

Europeiska investeringsbanken

Artikel 266   Ändring av EIB:s stadga
(tredje stycket)

Avdelning II   Finansiella bestämmelser

Unionens egna medel

Artikel 269   Bestämmelser om systemet för unionens
(tredje stycket)   egna medel (krävs godkännande av
medlemsstaterna i enlighet med deras
konstitutionella bestämmelser)

Flerårig budgetram

Artikel 270a.2   Fastställande av den fleråriga
budgetramen

Avdelning III   Fördjupade samarbeten

Artikel 280d.2   Bemyndigande att inleda ett fördjupat
samarbete inom GUSP

Artikel 280f.2   Beslut om att bekräfta en medlemsstats
deltagande i ett pågående fördjupat
samarbete inom GUSP i enlighet med
bestämmelserna i artikel 280e

Artikel 280g   Beslut om fördelningen av andra utgifter
för genomförandet av ett fördjupat
samarbete än de förvaltningskostnader
som institutionerna åsamkas

Artikel 280h.1   Förenklat ändringsförfarande inom
ramen för ett fördjupat samarbete i
enlighet med bestämmelserna i artikel

280e (övergång från enhällighet till kvalificerad majoritet)

Artikel 280h.2

Förenklat ändringsförfarande inom ramen för ett fördjupat samarbete i enlighet med bestämmelserna i artikel 280e (övergång från särskilda lagstiftningsförfaranden till ordinarie lagstiftningsförfarandet)

SJUNDE DELEN

**ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH
SLUTBESTÄMMELSER**

Artikel 290

Regler för språkanvändningen vid unionens institutioner, med förbehåll för stadgan för EU-domstolen

Artikel 296.2

Ändring av listan av den 15 april 1958 över varor på vilka bestämmelserna i artikel 296.1 b ska tillämpas

Artikel 308

Flexibilitetsklausulen (åtgärder som bl.a. kan få formen av lagstiftningsakter)

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

EUROPEISKA UNIONENS STADGA OM DE GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETERNA

INGRESS

Europas folk har mellan sig skapat en allt fastare sammanslutning och har beslutat att dela en fredlig framtid på grundval av gemensamma värden.

I medvetande om sitt andliga och etiska arv bygger unionen på de odelbara och universella värdena människans värdighet, frihet, jämlikhet och solidaritet samt på den demokratiska principen och rättsstatsprincipen. Unionen sätter människan i centrum för sin verksamhet genom att inrätta ett unionsmedborgarskap och skapa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa.

Unionen ska bidra till att bevara och utveckla dessa gemensamma värden med respekt för mångfalden i Europas folks kultur och traditioner samt för medlemsstaternas nationella identitet och organisering av sina offentliga myndigheter på nationell, regional och lokal nivå. Den ska söka främja en balanserad och hållbar utveckling och ska trygga fri rörlighet för personer, tjänster, varor och kapital, samt etableringsfrihet.

Det är därför nödvändigt att stärka skyddet av de grundläggande rättigheterna mot bakgrund av samhällsutvecklingen, de sociala framstegen och den vetenskapliga och tekniska utvecklingen, genom att göra dessa rättigheter mer synliga i en stadga.

Med beaktande av unionens behörighet och uppgifter samt subsidiaritetsprincipen bekräftas i denna stadga de rättigheter som har sin grund särskilt i medlemsstaternas gemensamma författningstraditioner och internationella förpliktelser, europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, unionens och Europarådets sociala stadgor samt rättspraxis vid Europeiska unionens domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. I detta sammanhang kommer stadgan att tolkas av unionens och medlemsstaternas domstolar med vederbörlig hänsyn till de förklaringar vilka fastställdes under ledning av presidiet för det konvent som utarbetade stadgan och vilka uppdaterades av Europeiska konventets presidium.

Åtnjutandet av dessa rättigheter medför ansvar och skyldigheter mot andra människor, mot mänskligheten och mot kommande generationer.

Europeiska unionen erkänner därför de rättigheter, friheter och principer som anges nedan.

AVDELNING I

VÄRDIGHET

ARTIKEL 1

Människans värdighet

Människans värdighet är okränkbar. Den ska respekteras och skyddas.

ARTIKEL 2

Rätt till liv

1. Var och en har rätt till liv.
2. Ingen får dömas till döden eller avrättas.

ARTIKEL 3

Människans rätt till integritet

1. Var och en har rätt till fysisk och mental integritet.
2. Inom medicin och biologi ska i synnerhet följande respekteras:
  - a) Den berörda personens fria och informerade samtycke, på de villkor som föreskrivs i lag.
  - b) Förbud mot rashygieniska metoder, i synnerhet sådana som syftar till urval av människor.
  - c) Förbud mot att låta människokroppen och dess delar i sig utgöra en källa till ekonomisk vinning.
  - d) Förbud mot reproduktiv kloning av människor.

ARTIKEL 4

Förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling

Ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling.

ARTIKEL 5

Förbud mot slaveri och tvångsarbete

1. Ingen får hållas i slaveri eller tråldom.
2. Ingen får tvingas att utföra tvångsarbete eller annat påtvingat arbete.
3. Människohandel ska vara förbjuden.

AVDELNING II

FRIHETER

ARTIKEL 6

Rätt till frihet och säkerhet

Var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet.

ARTIKEL 7

Respekt för privatlivet och familjelivet

Var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer.

ARTIKEL 8

Skydd av personuppgifter

1. Var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne.
2. Dessa uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Var och en har rätt att få tillgång till insamlade uppgifter som rör honom eller henne och att få rättelse av dem.
3. En oberoende myndighet ska kontrollera att dessa regler efterlevs.

ARTIKEL 9

Rätt att ingå äktenskap och rätt att bilda familj

Rätten att ingå äktenskap och rätten att bilda familj ska garanteras enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av dessa rättigheter.

ARTIKEL 10

Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet

1. Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller övertygelse och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller övertygelse genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer.
2. Rätten till vapenvägran ska erkännas enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av denna rättighet.

ARTIKEL 11

Yttrandefrihet och informationsfrihet

1. Var och en har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser.
2. Mediernas frihet och mångfald ska respekteras.

ARTIKEL 12

Mötes- och föreningsfrihet

1. Var och en har rätt till frihet att delta i fredliga sammankomster samt till föreningsfrihet på alla nivåer, särskilt på det politiska, fackliga och medborgerliga området, vilket innebär rätten för var och en att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen.
2. De politiska partierna på unionsnivå ska bidra till att unionsmedborgarnas politiska vilja kommer till uttryck.

ARTIKEL 13

Frihet för konsten och vetenskapen

Konsten och den vetenskapliga forskningen ska vara fria. Den akademiska friheten ska respekteras.

ARTIKEL 14

Rätt till utbildning

1. Var och en har rätt till utbildning och till tillträde till yrkesutbildning och fortbildning.
2. Denna rätt innefattar möjligheten att kostnadsfritt följa den obligatoriska undervisningen.
3. Friheten att inrätta undervisningsanstalter med iakttagande av de demokratiska principerna och föräldrars rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa, filosofiska och pedagogiska övertygelse ska respekteras enligt de nationella lagar som reglerar utövandet av dessa rättigheter.

ARTIKEL 15

Fritt yrkesval och rätt att arbeta

1. Var och en har rätt att arbeta och utöva ett fritt valt eller accepterat yrke.
2. Varje unionsmedborgare har rätt att söka arbete, arbeta, etablera sig samt tillhandahålla tjänster i varje medlemsstat.
3. De tredjelandsmedborgare som har tillstånd att arbeta på medlemsstaternas territorium har rätt till samma arbetsvillkor som unionsmedborgarna.

ARTIKEL 16

Näringsfrihet

Näringsfriheten ska erkännas i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

ARTIKEL 17

Rätt till egendom

1. Var och en har rätt att besitta lagligen förvärvad egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testamentera bort den. Ingen får berövas sin egendom utom då samhällsnyttan kräver det, i de fall och under de förutsättningar som föreskrivs i lag och mot rättmätig ersättning för sin förlust i rätt tid. Nyttjandet av egendomen får regleras i lag om det är nödvändigt för allmänna samhällsintressen.

2. Immateriell egendom ska vara skyddad.

ARTIKEL 18

Rätt till asyl

Rätten till asyl ska garanteras med iakttagande av reglerna i Genèvekonventionen av den 28 juli 1951 och protokollet av den 31 januari 1967 om flyktingars rättsliga ställning och i enlighet med fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan kallade "fördragen").

ARTIKEL 19

Skydd vid avlägsnande, utvisning och utlämning

1. Kollektiva utvisningar ska vara förbjudna.
2. Ingen får avlägsnas, utvisas eller utlämnas till en stat där han eller hon löper en allvarlig risk att utsättas för dödsstraff, tortyr eller andra former av omänsklig eller förnedrande bestraffning eller behandling.

AVDELNING III

JÄMLIKHET

ARTIKEL 20

Likhet inför lagen

Alla människor är lika inför lagen.

ARTIKEL 21

Icke-diskriminering

1. All diskriminering på grund av bland annat kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning ska vara förbjuden.
2. Inom tillämpningsområdet för fördragen, och utan att det påverkar tillämpningen av någon särskild bestämmelse i dem, ska all diskriminering på grund av nationalitet vara förbjuden.

ARTIKEL 22

Kulturell, religiös och språklig mångfald

Unionen ska respektera den kulturella, religiösa och språkliga mångfalden.

ARTIKEL 23

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Jämställdhet mellan kvinnor och män ska säkerställas på alla områden, inbegripet i fråga om anställning, arbete och lön.

Principen om jämställdhet utgör inget hinder för att behålla eller besluta om åtgärder som innebär särskilda förmåner för det underrepresenterade könet.

ARTIKEL 24

Barnets rättigheter

1. Barn har rätt till det skydd och den omvårdnad som behövs för deras välfärd. De ska fritt kunna uttrycka sina åsikter. Dessa åsikter ska beaktas i frågor som rör barnen i förhållande till deras ålder och mognad.
2. Vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, ska barnets bästa komma i främsta rummet.
3. Varje barn har rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.

ARTIKEL 25

Äldres rättigheter

Unionen erkänner och respekterar rätten för äldre att leva ett värdigt och oberoende liv och att delta i det sociala och kulturella livet.

ARTIKEL 26

Integrering av personer med funktionshinder

Unionen erkänner och respekterar rätten för personer med funktionshinder att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet.

AVDELNING IV

SOLIDARITET

ARTIKEL 27

Arbetstagares rätt till information och samråd inom företaget

Arbetstagarna eller deras representanter ska på lämpliga nivåer garanteras rätt till information och samråd vid lämplig tidpunkt, i de fall och på de villkor som föreskrivs i unionsrätten samt i nationell lagstiftning och praxis.

ARTIKEL 28

Förhandlingsrätt och rätt till kollektiva åtgärder

Arbetstagare och arbetsgivare, eller deras respektive organisationer, har i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis rätt att förhandla och ingå kollektivavtal på lämpliga nivåer och att i händelse av intressekonflikter tillgripa kollektiva åtgärder för att försvara sina intressen, inbegripet strejk.

ARTIKEL 29

Rätt till tillgång till arbetsförmedlingar

Var och en har rätt till tillgång till kostnadsfri arbetsförmedling.

ARTIKEL 30

Skydd mot uppsägning utan saklig grund

Varje arbetstagare har rätt till skydd mot uppsägning utan saklig grund, i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

ARTIKEL 31

Rättvisa arbetsförhållanden

1. Varje arbetstagare har rätt till hälsosamma, säkra och värdiga arbetsförhållanden.
2. Varje arbetstagare har rätt till en begränsning av den maximala arbetstiden samt till dygns- och veckovila och årlig betald semester.

ARTIKEL 32

Förbud mot barnarbete och skydd av ungdomar i arbetslivet

Barnarbete är förbjudet. Minimialdern för att ta anställning får inte vara lägre än den ålder vid vilken skolplikten upphör, utan att det påverkar tillämpningen av sådana regler som kan vara mer fördelaktiga för ungdomar och med förbehåll för begränsade undantag.

De ungdomar som har anställning ska åtnjuta arbetsvillkor som är anpassade till deras ålder samt skyddas mot ekonomiskt utnyttjande och mot allt arbete som kan vara till skada för deras säkerhet, deras hälsa, deras fysiska, mentala, moraliska eller sociala utveckling eller äventyra deras utbildning.

ARTIKEL 33

Familjeliv och yrkesliv

1. Skyddet av familjen på det rättsliga, ekonomiska och sociala planet ska säkerställas.
2. För att kunna förena familjeliv och yrkesliv har varje arbetstagare rätt till skydd mot uppsägning på varje grund som står i samband med moderskap samt rätt till betald mödraledighet och till föräldraledighet efter ett barns födelse eller adoption.

ARTIKEL 34

Social trygghet och socialt stöd

1. Unionen erkänner och respekterar rätten till tillgång till social trygghet och sociala förmåner som garanterar skydd i sådana fall som moderskap, sjukdom, olyckor i arbetet, omsorgsbehov eller ålderdom samt vid arbetslöshet i enlighet med närmare bestämmelser i unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.
2. Var och en som är bosatt och förflyttar sig lagligt inom unionen har rätt till social trygghet och sociala förmåner i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis.

3. I syfte att bekämpa social utestängning och fattigdom ska unionen erkänna och respektera rätten till socialt stöd och till stöd till boendet som, i enlighet med närmare bestämmelser i unionsrätten samt i nationell lagstiftning och praxis, är avsedda att trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel.

ARTIKEL 35

Hälsoskydd

Var och en har rätt till tillgång till förebyggande hälsovård och till medicinsk vård på de villkor som fastställs i nationell lagstiftning och praxis. En hög nivå av skydd för människors hälsa ska säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder.

ARTIKEL 36

Tillgång till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Unionen ska för att främja social och territoriell sammanhållning i unionen erkänna och respektera den tillgång till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som föreskrivs i nationell lagstiftning och praxis i enlighet med fördragen.

ARTIKEL 37

Miljöskydd

En hög nivå i fråga om miljöskydd och förbättring av miljöns kvalitet ska integreras i unionens politik och tryggas i enlighet med principen om hållbar utveckling.

ARTIKEL 38

Konsumentskydd

En hög nivå i fråga om konsumentskydd ska tryggas i unionens politik.

AVDELNING V

MEDBORGARNAS RÄTTIGHETER

ARTIKEL 39

Rösträtt och valbarhet till Europaparlamentet

1. Varje unionsmedborgare ska ha rösträtt och vara valbar vid val till Europaparlamentet i den medlemsstat där han eller hon är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten.

2. Ledamöterna i Europaparlamentet ska väljas genom allmänna, direkta, fria och hemliga val.

ARTIKEL 40

Rösträtt och valbarhet i kommunala val

Varje unionsmedborgare ska ha rösträtt och vara valbar i kommunala val i den medlemsstat där han eller hon är bosatt, på samma villkor som medborgarna i den staten.

ARTIKEL 41

Rätt till god förvaltning

1. Var och en har rätt att få sina angelägenheter behandlade opartiskt, rättvist och inom skälig tid av unionens institutioner, organ och byråer.
2. Denna rättighet innebär bl.a. att
  - a) var och en har rätt att bli hörd innan en enskild åtgärd som skulle beröra honom eller henne negativt vidtas mot honom eller henne,
  - b) var och en ska ha tillgång till de akter som berör honom eller henne, med förbehåll för berättigade intressen vad avser sekretess, tystnadsplikt och affärshemlighet,
  - c) förvaltningen är skyldig att motivera sina beslut.

3. Var och en har rätt att få ersättning av unionen för skador som har orsakats av dess institutioner eller dess tjänstemän under deras tjänsteutövning, enligt de allmänna gemensamma principerna i medlemsstaternas lagstiftning.

4. Var och en ska kunna vända sig till unionens institutioner på något av fördragets språk och ska få svar på samma språk.

ARTIKEL 42

Rätt till tillgång till handlingar

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt till tillgång till unionens institutioners, organs och byråers handlingar, oberoende av medium.

ARTIKEL 43

Europeiska ombudsmannen

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt att vända sig till Europeiska ombudsmannen vid missförhållanden i unionens institutioners, organs eller byråers verksamhet, med undantag för Europeiska unionens domstol då den utövar sina domstolsfunktioner.

ARTIKEL 44

Rätt att göra framställningar

Varje unionsmedborgare och varje fysisk eller juridisk person som är bosatt eller har sitt säte i en medlemsstat har rätt att göra framställningar till Europaparlamentet.

ARTIKEL 45

Rörelse- och uppehållsfrihet

1. Varje unionsmedborgare har rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier.
2. Rörelse- och uppehållsfrihet kan i enlighet med fördragen medges tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta inom en medlemsstats territorium.

ARTIKEL 46

Diplomatiskt och konsulärt skydd

Varje unionsmedborgare har inom ett tredjelands territorium, där den medlemsstat i vilken han eller hon är medborgare inte är representerad, rätt till skydd av varje medlemsstats diplomatiska och konsulära myndigheter, på samma villkor som medborgarna i den staten.

AVDELNING VI

RÄTTSKIPNING

ARTIKEL 47

Rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol

Var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, med beaktande av de villkor som föreskrivs i denna artikel.

Var och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag. Var och en ska ha möjlighet att erhålla rådgivning, låta sig försvaras och företrädas.

Rättshjälp ska ges till personer som inte har tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem en effektiv möjlighet att få sin sak prövad inför domstol.

ARTIKEL 48

Presumtion för oskuld och rätten till försvar

1. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse ska betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen fastställts.
2. Var och en som har blivit anklagad för en lagöverträdelse ska garanteras respekt för rätten till försvar.

ARTIKEL 49

Principerna om laglighet och proportionalitet i fråga om brott och straff

1. Ingen får fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks inte utgjorde en lagöverträdelse enligt nationell eller internationell rätt. Inte heller får ett strängare straff utmätas än som var tillämpligt vid den tidpunkt då brottet begicks. Om efter lagöverträdelsens begående ny lag stiftas som föreskriver ett lindrigare straff ska detta tillämpas.
2. Denna artikel ska inte hindra lagförelse och bestraffning av den som har gjort sig skyldig till en handling eller underlåtenhet som vid den tidpunkt då den begicks var brottslig enligt de allmänna principer som erkänns av alla nationer.
3. Straffets stränghet bör inte vara oproportionerlig i förhållande till lagöverträdelsen.

ARTIKEL 50

Rätt att inte bli dömd eller straffad två gånger för samma brott

Ingen får lagföras eller straffas på nytt för en lagöverträdelse för vilken han eller hon redan har blivit frikänd eller dömd i unionen genom en lagkraftvunnen brottmålsdom i enlighet med lagen.

AVDELNING VII

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OM TOLKNING OCH TILLÄMPNING AV STADGAN

ARTIKEL 51

Tillämpningsområde

1. Bestämmelserna i denna stadga riktar sig, med beaktande av subsidiaritetsprincipen, till unionens institutioner, organ och byråer samt till medlemsstaterna endast när dessa tillämpar unionsrätten. Institutionerna, organen, byråerna och medlemsstaterna ska därför respektera rättigheterna, iaktta principerna och främja tillämpningen av dem i enlighet med sina respektive befogenheter och under iakttagande av gränserna för unionens befogenheter enligt fördragen.
2. Denna stadga innebär inte någon utvidgning av tillämpningsområdet för unionsrätten utanför unionens befogenheter, medför varken någon ny befogenhet eller någon ny uppgift för unionen och ändrar heller inte de befogenheter och uppgifter som fastställs i fördragen.

ARTIKEL 52

Rättigheternas och principernas räckvidd och tolkning

1. Varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i denna stadga ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.
2. De rättigheter som erkänns i denna stadga för vilka bestämmelser återfinns i fördragen ska utövas på de villkor och inom de gränser som fastställs i dessa.
3. I den mån som denna stadga omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Denna bestämmelse hindrar inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd.
4. I den mån som grundläggande rättigheter enligt medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner erkänns i denna stadga, ska rättigheterna tolkas i samstämmighet med dessa traditioner.

5. De bestämmelser i denna stadga som innehåller principer får genomföras genom lagstiftningsakter och verkställighetsakter som beslutas av unionens institutioner, organ och byråer och genom medlemsstaternas akter när de vid utövandet av sina respektive befogenheter genomför unionsrätten. De får prövas i domstol endast när det är fråga om tolkningen av sådana akter och prövningen av deras laglighet.

6. Nationell lagstiftning och praxis ska beaktas fullt ut i enlighet med vad som anges i denna stadga.

7. De förklaringar som utarbetats för att ge vägledning vid tolkningen av denna stadga ska vederbörligen beaktas av unionens och medlemsstaternas domstolar.

ARTIKEL 53

Skyddsnivå

Ingen bestämmelse i denna stadga får tolkas som att den inskränker eller inkräktar på de mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som inom respektive tillämpningsområde erkänns i unionsrätten, internationell rätt och de internationella konventioner i vilka unionen eller samtliga medlemsstater är parter, särskilt europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, samt i medlemsstaternas författningar.

ARTIKEL 54

Förbud mot missbruk av rättigheter

Ingen bestämmelse i denna stadga får tolkas som att den medför rätt att bedriva verksamhet eller utföra handlingar som syftar till att sätta ur spel någon av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan eller att inskränka dem i större utsträckning än vad som medges i stadgan.

I texten ovan återges i anpassad form den stadga som proklamerades den 7 december 2000 och som, från och med dagen för Lissabonfördragets ikraftträdande, kommer att ersätta denna.

För Europaparlamentet

För Europeiska unionens råd

För Europeiska kommissionen